

Федір ТЕРХАНОВ

*аспірант кафедри права
та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

Юрій ХОМІЧ

*аспірант кафедри права
та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Дослідження проблеми корупції в органах публічної влади нині актуалізувалися й охоплюють різні напрямки – інституціонально-правовий (достатність законодавчих і нормативних засобів і методів протидії корупції), організаційно-управлінський (функціональність у розподілі владних повноважень і контроль за їхнім використанням посадовими особами), аксіологічний (ціннісні орієнтації державних службовців), етико-культурний (моральний стан соціально-професійного середовища державної служби) і інш. [1]. Все це створило умови для розвитку методологічної бази в дослідженнях проблеми корупції в органах публічної влади. При дослідженні корупції, як наголошує С. Серьогін, варто враховувати її соціокультурну природу, щоб одержати адекватний опис ролі цього складного, багаторівневого інституту [2]. Саме трансформаційна модель зв'язку «суспільство – людина» дозволяє розглянути і виміряти сприйняття корупції в органах публічної влади пересіченими українцями, поєднати її об'єктивні та суб'єктивні виміри, знайти правильний перехід від одного рівня опису до іншого. Такий підхід дозволяє виявити роль корупції в життєдіяльності суспільства як автономної, самокерованої, організованої складної ієрархії систем і розробити адекватні механізми її обмеження.

Для України проблеми протидія корупції в органах публічної влади продовжують залишатися одним з найактуальніших завдань державного управління. Визначальною детермінантою детінізації національної економіки в контексті вступу України до Європейського Союзу є формування ефективної антикорупційної політики. Разом з тим, аналіз використання терміну «корупція» у сучасній вітчизняній літературі свідчить, що вчені висловлюють доволі широке розмаїття думок щодо розуміння сутності цього явища. При цьому інколи науковці оперують не лише надзвичайно загальними й нечіткими формулюваннями, а й такими, що виключають одне одного. Інший недолік значної кількості дефініцій корупції полягає в тому, що зазвичай суб'єктом корупційних діянь розглядається лише чиновник – особа, наділена державною

владою. Не враховується при цьому роль іншої сторони, яка часто добровільно для конкретної (заздалегідь прорахованої) неправомірної вигоди сама пропонує останню, розуміючи, що подібні діяння і їх результат позаконні, які можуть мати негативні наслідки. Міжнародна поліцейська енциклопедія дає наступне визначення поняття «корупція»: під корупцією розуміється діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або ін. переваг. Корупційними діяннями є: а) незаконне одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, під час виконання таких функцій матеріальних благ, послуг, пільг або ін. переваг, зокрема прийняття чи одержання предметів (послуг) у спосіб їх придбання за ціною (тарифом), яка є істотно нижчою від їхньої факт, (справжньої) вартості; б) одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, кредитів або позичок, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням при цьому пільг або переваг, не передбачених чинним законодавством [3, с. 506].

Протидія корупції є нагальною проблемою сучасності, розв'язання якої постає пріоритетним завданням українського суспільства. В Україні окремими повноваженнями щодо формування та реалізації антикорупційної політики наділено декілька інституцій. Однак розподіл функцій стосовно формування та реалізації антикорупційної політики між органами з різним правовим статусом й обсягом повноважень не відповідає міжнародним стандартам щодо органів, уповноважених на її формування та реалізацію, ні за критеріями спеціалізації, ні за рівнем незалежності. Низка функцій у сфері антикорупційної політики залишилася поза увагою державних органів. Зокрема, це стосується здійснення постійного оцінювання рівня корупції, моніторингу реалізації державної антикорупційної політики, формування світогляду несприйняття корупції тощо.

У системі правоохоронних органів у сфері протидії корупції й боротьби з нею центральне місце посідає органи прокуратури України. Вони здійснюють координацію діяльності органів влади у сфері запобігання корупції шляхом реалізації функцій процесуального керівництва досудовим розслідуванням і підтриманням публічного обвинувачення, представницьку діяльність у позакримінальній сфері, координацію дій правоохоронних органів у сфері протидії кримінальній корупції (на відміну від адміністративної складової). Окремі елементи такої протидії наявні також і в процесі реалізації функції нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, застосування інших заходів примусового характеру, що обмежують особисту свободу громадян.

Особлива роль у боротьбі з корупцією органами прокуратури у частині координації діяльності правоохоронних органів, у процесі

реформування органів прокуратури зазнала значних змін. Так, згідно зі ст. 10 Закону «Про прокуратуру», Генеральний прокурор України й підпорядковані йому прокурори з метою підвищення ефективності протидії злочинності й корупції координували діяльність правоохоронних органів з питань протидії злочинності й корупції. Інакше кажучи, корупція, поряд зі злочинністю розглядалася законодавцем як самостійний об'єкт координаційної діяльності, а координаційні повноваження поширювались і на ту її частину, що пов'язана з адміністративними корупційними правопорушеннями. Що ж стосується ч. 2 ст. 25 чинного Закону «Про прокуратуру» [4], то в ній корупція виступає об'єктом координаційної діяльності цього органу виключно в її злочинних формах. Як бачимо, законодавець вивів з координаційної компетенції прокуратури тих суб'єктів, які діють поза межами кримінального переслідування, наприклад, Національне агентство з питань запобігання корупції. Фактично це може призвести до розбалансування системи протидії корупції, неузгодженості дій окремих антикорупційних інституцій і як наслідок – до погіршення стану законності і правопорядку в державі.

Важливим етапом реформування цього органу стало створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури як самостійного структурного підрозділу Генеральної прокуратури України, функціональне навантаження якої є наскрізним і включає кримінальну й позакримінальну сфери. Спеціалізована антикорупційна прокуратура здійснює нагляд за діяльністю Національного антикорупційного бюро України й позовну діяльність за наслідками кримінальних правопорушень. Варто погодитись із позицією С. Рогульського, який у ході встановлення співвідношення корупційних правопорушень і службових злочинів, виокремив такі стійкі групи ознак такого соціального явища:

– корупційна діяльність може здійснюватися як особами, уповноваженими на здійснення функцій держави й іншими особами прирівняними до них (наприклад – керівники відповідних державних підприємств), так і фізичними особами й уповноваженими представниками юридичних осіб;

– корупційна діяльність пов'язана з протиправним використанням наданих особам, уповноваженим на здійснення функцій держави й іншим особам прирівняним до них, повноважень або протиправним наданням таким особам певних благ, пільг та інших переваг;

– спеціальною метою корупційної діяльності є отримання матеріальних благ, пільг, послуг та інших переваг, як для себе так і для третіх осіб, а також отримання певних привілеїв фізичними чи юридичними особами [5]

Загалом, одним із чинників, що впливає на реальне зростання рівня корупції в Україні, є низька ефективність діяльності правоохоронних органів. Свідченням цього є незадоволеність українського суспільства результатами протидії корупції в структурі самих цих органів. Так,

статистичний аналіз діяльності правоохоронних органів за часів незалежності держави свідчить, що численні адміністративні протоколи про корупційні діяння склалися переважно щодо державних службовців нижчих категорій і обмежувалися лише штрафами.

Демократичні перетворення, що нині відбуваються в Українській державі, супроводжуються складними процесами реформування політичних, економічних і правових відносин. Протягом півроку Запобігання та протидія корупції передбачають забезпечення належного виконання законодавства, функціонування ефективної, координованої та прозорої системи антикорупційних інституцій. Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції співпрацює з Національним антикорупційним бюро, Генеральною прокуратурою України, судовою гілкою влади, МВС України, Національного агентства з питань запобігання корупції, іншими установами з питань протидії корупції. Невід'ємною складовою ефективною системою протидії корупції та забезпечення верховенства права є належне функціонування правоохоронних органів загалом, функціонування ефективною системою виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Руйнування корупційних схем забезпечить значну економію бюджетних коштів та їх спрямування на розвиток економіки й підвищення добробуту громадян. Адже загальна мета антикорупційної реформи полягає в обмеженні можливостей для виявів корупції; посиленні ризику відстеження та покарання за корупційну поведінку й мінімізації її наслідків; подоланні толерантного ставлення до виявів корупції.

Список використаної літератури

1. Івасенко С. М. Загальносвітові тенденції проявів корупції в правоохоронних органах / С. М. Івасенко // Публічне адміністрування: теорія та практика : електрон. зб. наук. пр. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2014. – Вип. 1 (11). – Режим доступу : [http://dridu.dp.ua/zbirnik/2014-01\(11\)/17.pdf](http://dridu.dp.ua/zbirnik/2014-01(11)/17.pdf).
2. Серьогін С. С. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 25.00.02 / Сергій Сергійович Серьогін // Хар РІДУ НАДУ. – Харків, 2010. – 19 с.
3. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред.: В. В. Коваленко, Є. М. Мойсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – Т. IV: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). – К.: Атіка, 2010. – 1128 с.
4. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697 // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2 – 3. – Ст. 12. – С. 54.
5. Рогульський С. С. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Сергій Степанович Рогульський / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2005. – 19 с.